

NEGYVEN TELITALÁLATRÓL

Mirjana Stojanović-Maurits rajzainak kiállításáról

Meg kell elégedni a felfedezéssel és óvakodni kell a megmagyarázástól.

(Georges Braque)

A képzőművészek egy része nagykorúnak tartja a közönséget nem törődve azzal, hogy alkotásaikat bizonytalankodva vagy éppen értetlenkedve fogadják-e. Mások viszont (s úgy tűnik, ők vannak többen) fontosnak érzik a publikummal folytatott párbeszédet, a felkészítést, különös gondot fordítva az értelmező és magyarázó mozzanatokra. Mirjana Stojanović-Maurits az előbbiek közé tartozik. *Aktok, 1—40.* megjelölésű rajzai, amelyeket az újvidéki Radivoj Čirpanov Munkásegyletemen állított ki, külön cím, minden közelebbi megjelölés nélkül fogadják a közönséget. Nincs is szükségük magyarázó mankókra. Amit a művész közölni akar, azt képeivel, képeiben mondja el, fogalmazza meg, alkotóként termékenyen és sokatmondóan, de emberként szűkszavúan. Nem váilalkozik munkáinak kommentálására, s mint kiállítása is mutatja, visszafogott, szinte szemérmesen tartózkodó művész, aki feleslegesnek tartja, hogy külön magyarázattal szolgáljon azok számára, akik rajzai iránt érdeklődnek.

Mirjana Stojanović-Maurits témája régi, régebbi már nem is lehet: a meztelen emberi (uő) test. De rajzai mégis újnak mutatják a témát. Mégpedig oly módon, hogy éppen a rajzok nézése, szemlélése folyamán tűnik el előlünk a test. Hogyan? Úgy, hogy az organikus, idegesen intenzív, néha ijesztő, máskor barátságosan kedves vonalak szinte feloldják a figurát. Módfelett elegáns, „tisztá” vonalú rajzok ezek — képzőművészetünkben kivételt is képeznek —, szinte alig van felesleges vonal vagy feleslegesen kitöltött felület. Konfliktusokat teremtő, néha kifejezetten nyugtalanító, olykor viszont megdöbbentő alkotások ezek.

Negyven telitalalat.

Nem először nyílik alkalmunk Stojanović-Maurits rajzait látni. Csoporthoz tartozók már bemutatott néhányat közülük. A 11. Újvidéki Szalon helyüket és stílusukat kereső művészei között Mirjana Stojanović-Maurits rajzai tisztaságukkal tűntek ki. Mostani kiállítása is ezt a tisztaságot példázza. Mirjana Stojanović-Maurits a rá jellemző eszközökkel kommunikál a közönséggel, hol lírai, hol líraian expresszív, hol pedig nosztalgikus formában, de teljesen egyénien önmagát adva. Jellegzetes, öntörvényű világot alakított ki, amely azonban — értékei mellett — magában hordozza önmaga buktatóit is. Ez az öntörvényű világ ment-

hetetlenül börtönné, modorossággá válhat, ha létrehozója nem találja meg a továbblépés lehetőségét, irányát. Hogy erre sor kerül-e, azt majd a jövő dönti el, de a kiállítás láttán minden okunk megvan, hogy ehhez a továbblépéshez feltétel nélkül előlegezzük bizalmunkat. Mert ha ez a negyven rajz rejtetten, de mégis felismerhetően árulkodik arról a gyötrődésről, amely szükséges ahhoz, hogy az alkotó a művészetbe vetett hitét kifejezhesse.

Mirjana Stojanović-Maurits hol látszólag bizonytalanul elvékonyodó, hol erőteljesen kiöblösödő vonalairól külön is kell szólni. Törékeny, de ugyanakkor erőteljes vonalak ezek, amelyek redukált, de mégis dekoratív színvilággal kiegészítve a műalkotás sajátos rétegét, többletmondani- valóját jelentik. Az érvényesül ezeken a rajzokon, amit Giacometti körülbelül így fogalmazott meg: minél többet elveszek, annál több marad, de a végén mindent elveszek.

Az első vonal után diktálni kezd a felület: minél tökéletesebben lemezteleníteni, lecsupaszítani, a lényegre redukálni a kompozíciót. Ez a legfontosabb. Néha el-elszalad a vonal, de amíg a művész igényli a figurát, a teljes emberi alakot vagy a torzót, nem mondhat le róla. Hogy mikor áll meg a vonal, azt szavakkal nem is lehet elmondani. De minden bizonnyal borzasztó jó érzés lehet egyedül lenni a papírral, és szinte érezni a málló szén struktúráját, a spontánul alakuló formát, az időtlenséget. Amikor rájövünk, hogy a szénrúd szerénységében, egyszerűségében is végtelenül gazdag, mert az égvilágon mindent ki lehet vele fejezni. Stojanović-Maurits is minden bizonnyal megjárta azt a kálváriát, amely során rátalált sajátos kifejezőmódjára, de hogy ebben a százdabban él, az egyértelműen benne van műveiben.

A komponálás öröme érződik minden egyes rajzán, annak a pillanatnak az öröme, amikor rátalál a vonalak helyére. Mirjana Stojanović-Maurits a látszat ellenére is a figurára koncentrált, ezt formálja és boncolja kitartóan, merészen, s ebben különbözik azoktól, akik megrekednek a felszínen, nem mélyednek el semmiben, mert ahhoz már erő, energia s nem utolsósorban vállalkozó kedv kell. Persze, ahhoz hogy valaki mérész legyen, ismernie kell a szakmáját. Egy színész, ha nem ismeri a szakmáját, nem színész. Arról ne is beszéljünk, mi van akkor, ha egy óráss nem ismeri a mesteriségét. Ha egy képzőművész nem ismeri a mesteriségét, akkor nem tudja kifejezni a dolgok lényegét, ami vidékünkön eléggé gyakori eset, éppen ezért jelent felüdülést kivételekkel találkozni.

Mirjana Stojanović-Maurits, mint a zeneszerzők, „belső hallással” dolgozik, erre utalnak érzékeny vonalú rajzai és ezt sejteti a hangsúlyozott (és indokolt!) színhasználat is. Különösen szembetűnő ez a 10-es számú akt esetében, ahol a kicsi piros felület és a sötét intenzív vonalnyalábok egészen szokatlan drámai mélységét tárnak fel. Rajzai nem napi problémákról „szólnak”, nem is ezeket ábrázolja, ennek ellenére „emberi” dolgokat fejeznek ki. Az emberi alak motívumként szolgál és a művész

arra törekszik, hogy ezzel a motívummal emberi érzéseket fejezzon ki.

Színekkal és formákkal kísérletezik, hogy kifejezést adjon annak, amit talán „belső szükségyszerűségnek” vagy „belső kényszernek” nevezhetnénk. Kísérletei során felfedezte, hogy egy pont, egy kis színes négyzet a rajzon jelentősebb lehet, mint maga az emberi alak. A szín és a forma ilyen felépítése és hangszerelése tudatosan expresszív: a belső szükségérzet a művészet a színek olyan elrendezésére ösztönzi, amellyel a formálódó érzést kifejezheti. A formák megannyi változata alakul ki és tűnik is el a formát kereső vonalak között.

PENOVÁC NÁRAY Éva

AZ OLIMPIAI PLAKÁTOKRÓL

Mire ezek a sorok napvilágot látnak, sok kirakatban már megsárgulnak Ismar Mujezinović (Eszék, 1942) grafikusnak a XIV. Téli Olimpiai Játékokat hirdető plakátjai. Megsárgulnak ugyan, de értékükből aligha veszítenek, mert Mujezinović plakátai többek, mint a falragaszok, amelyek időnként egy-egy eseményre hívják fel a figyelmünket. Többek anynyival, amennyivel egy művészi alkotás több a nem művészi alkotásnál. A szerző vékony vonalú rajzokat, kitűnő, leginkább akciófotóra emlékeztető grafikákat készített a téli sportolókról, és ezekből született az a nyolc lapból álló mappa, amely azóta bejárta az egész világot, és nyilván nem vallottunk vele szégyent. Sőt. Mujezinović munkáját elsősorban az dicséri, hogy művészi is és informatív is; eleget tesz mindkét alapkövetelménynek, de ha a szöveget absztraháljuk, akkor is teljes értékű művészi alkotás marad.

A sportoló, a minden izmában megfeszülő versenyző érdekelte a plakáttervezőt. Akcióban igyekezett tetten érni, de úgy, hogy nemcsak a testét, kecses mozdulatát vagy erő kifejezését figyeli, hanem az arcát is, mintegy bizonyítva, hogy értelem, erő és ügyesség az, ami egy ilyen versenyre eljutott versenyzőt jellemezhet.

Az embert, a sportoló embert mutatja e látszatra oly könnyedén megrajzolt plakátsorozat, s közben eleget tesz a követelménynek, amelyet a pályázatot kiíró így fogalmazott meg: impresszív plakát.

El lehet tündönni, hogy ezek az expresszív kreációk csak plakátok-e vagy egyben festmények is. Az elmúlt évtized legújabb képzőművészeti törekvéseinek szellemében készültek, de amíg ezen elmélkedünk, plakátunk síugró figurájának földi képviselői megugorják a kettőszáz méteres távot is. Mujezinović ugrója már repül is az álomhatár felé, s mi dicsérszük a rajzolóját, aki szuverénül bánik tárggyal és formával, sőt a színekkal is. A szürke alaptónusban látszólag hanyagul odavetett zöld, piros vagy sárga akcentusok vannak, amelyek aztán, mint szív a testben.